Op weg (met een zak goud)

8 november 2026, Christus Triumfatorkerk
Voorganger: ds. Jaap van den Akker
Lezingen: Jesaja 48: 17-21 en Matteüs 25: 14-30

KOMEN

- Welkomstwoord door de ouderling van dienst
- Aanvangslied 'Morgenglans der eeuwigheid' (213: 1, 4 en 5)
- Moment van Stilte
- Begroeting en bemoediging
- Psalm van de zondag psalm 85: 1, 3 en 4
- Kyriëgebed
- Glorialied 'God in den hoog' alleen zij eer' (Lied 302: 1 en 2)

WOORD

- Met de kinderen
  Gebed
  Gesprek: wat zou je missen? (over Job)
  Lied: 'Je hoeft niet bang te zijn' (Lied 935)
- Schriftlezing Jesaja 48: 17-21
- Lied: 'Zing voor de Heer een nieuw gezang' (655: 1, 2 en 5)
- Schriftlezing Matteüs 25: 14-30
- Lied ''Wat vraagt de Heer nog meer van ons' (Lied 992)
- Preek

  Ook dit is zo'n ongemakkelijke gelijkenis, net als vorige week.
  Een gelijkenis die op het eerste gezicht zo eenvoudig lijkt. Vergelijkbaar met de gelijkenis van vorige week over de vijf slimme en de vijf domme meisjes.
  In elke kinderbijbel, op elke zondagschool of kindernevendienst hebben we de uitleg van deze gelijkenis wel eens gehoord. Die drie dienaren hebben gaven, talenten gekregen van hun Heer, van God. Iedereen heeft zo zijn eigen talent en de oproep is: laat je talent woekeren! Als je ergens goed in bent: ga ervoor! Zet je talenten in voor jezelf, voor de mensen om je heen, en voor de samenleving, want daar wordt de wereld beter en dat niet alleen: het is een opdracht van God om de jou gegeven mogelijkheden te gebruiken, te laten woekeren.
  En als je dat niet doet. Als je de gaven die je ontvangen hebt verstopt of begraaft, tja, dan ben je een zielig figuur. Dan leef je niet naar je roeping, naar de opdracht van God.
  Duidelijk toch? En ook geen speld tussen te krijgen?

  Of wel?
  Het begint al met het woord talent dat wij kennen.
  Het gaat in het verhaal over het laten woekeren van je talenten. De school in Zoetermeer waar onze kinderen naartoe gingen had als slogan: *Tijd voor Talent!* Maar wat zijn talenten? "Een talent is een aangeboren vermogen om iets goed te kunnen" volgens de De Dikke Van Dale. In de kerk zouden we zeggen: de gaven die je van God hebt gekregen, zodat je ergens goed in bent.

  En daar gaat het in onze interpretatie van de gelijkenis al mis.
  Het Griekse woordenboek zegt namelijk iets anders: talent, *tó talenton*, voor de gymnasiasten onder ons, betekent gewicht, draaglast, en dan wel een speciaal gewicht, 36 of 26 kilogram afhankelijk van waar je woonde, en dan ook nog een specifiek gewicht namelijk 26 of 36 kilo goud!

Het gaat dus in deze gelijkenis niet om je talenten die je moet laten woekeren, het gaat om een immense zak geld. Een kilo goud kost vandaag de dag ruim €116.000, dus 26 kg goud is 3 miljoen euro waard. Later in de tijd van de bijbel was dat talent een munteenheid geworden. Net als de pond een betaalmiddel in Engeland is geworden.
Geen Talentenjacht dus. Niet *Israel got talent* in deze gelijkenis, maar een immense hoeveelheid geld - dat krijgen deze dienaren van hun baas.
De Bijbel in Gewone Taal heeft daarom in haar vertaling wijselijk gekozen voor miljoen, een half miljoen en honderdduizend euro, in plaats van talent. Dan weten we tenminste dat het in het voorbeeld over heel veel geld gaat, dat – net als in de wereld van nu – zichzelf kan vermenigvuldigen als je er goed mee werkt en dat anders rustig bij de bank toch altijd nog wel rente kan opbrengen.

Die dienaren van deze rijke man kregen dus een zak geld.
De eerste maar liefst vijf zakken van 3 miljoen euro. Én de opdracht om dat geld te laten woekeren. Tenminste, die opdracht dat staat er helemaal niet. Die rijke man deelt zijn geld uit en gaat op reis. Zie maar wat je ermee doet. Maar uit het slot van het verhaal zou je kunnen opmaken dat dat toch blijkbaar wèl de opdracht was. Laat je geld woekeren. Investeer je geld, ga speculeren. Koop bedrijven op, maak ze winstgevend.
Als *talenton* 'groot gewicht aan goud en zilver', of vrijer: 'kapitaal' betekent, dan is het de vraag of deze uitleg de gelijkenis beter verteerbaar maakt. Is dit verhaal dan misschien een pleidooi voor ons kapitalistische systeem? Een oproep om net als hedgefondsen zieltogende bedrijven voor een habbekrats op te kopen, te ontmantelen, de slechte onderdelen failliet te laten gaan, alle werknemers op straat te zetten en de schuldeisers met lege handen achter te laten, om dan een aantal jaar later het gezonde deel van het bedrijf met een dikke winst te verkopen?
Ook zo is het verhaal wel gebruikt.
Of als rijkste man ter wereld je miljarden te gebruiken om campagne van de gouverneur van Texas die jij graag in het zadel houdt met honderden miljoenen te steunen en zo invloed te kopen om er nog rijker van te worden? Ik denk dat de meesten van ons blij zijn dat die vlieger afgelopen week niet op ging voor Elon Musk en dat de Texanen kozen voor de democraat Talarico.

Maar als dat het ook niet is, waar gaat deze gelijkenis dan wel over?
Allereerst: het is nog steeds spannend in het Evangelie. Dit zijn zo ongeveer de laatste woorden van Jezus voor zijn kruisiging. Zijn laatste grote redevoering. En die gaat over het einde, over Zijn einde, over het aanbreken van et Koninkrijk.
Jezus spreekt over zijn sterven. Daar begint de gelijkenis ook mee. Waar in onze Bijbelvertaling nog bijna liefelijk staat: "Of het zal zijn als met een man die op reis ging", alsof er een sprookje begint, *Er was eens een man die op reis ging*, daar zou je zou ook kunnen vertalen: "Het zal zijn als met een man die héén ging" – inderdaad als eufemisme voor sterven. Het is duidelijk dat Jezus het hier over zichzelf heeft. Hij zal héén gaan, en zijn hoorders, de leerlingen, zijn volgelingen, wij (!) zullen nu het stokje moeten overnemen.
Daar gaat deze gelijkenis over. Hóe gaan wij dat stokje overnemen? Door de schat die we van Jezus hebben ontvangen voor onszelf te houden? Te koesteren in ons hart, onder een boom te begraven?

De gelijkenis geeft het antwoord. De boodschap van het koninkrijk. Het leven zoals Jezus dat dertig jaar lang heeft voor geleefd. De woorden die hij zei, en de totaal ander manier van leven die hij ons voorhoudt verdient het om te delen, om uit te dragen, om vrucht te laten dragen, om te laten woekeren, als vruchtbaar zaad, als een onderstroom in deze wereld. Als dragend fundament van de schepping.
Dat is de zak met goud die wij te verdelen hebben.

De gelijkenis geeft ons ook houvast voor deze uitleg.
Het zit hem in een subtiel woordspel, waar je zo overheen leest.
De eerste twee knechten, die vijf en twee zakken goud hebben ontvangen, gaan *op weg* (*poreuomai*), zo staat er. Bij de derde knecht die één zak goud krijgt, staat een ander werkwoord. Hij gaat heen (*ap-elthoon*). *Hij verdwijnt* zou je bijna zeggen. Het lijkt misschien een detail (dat is het misschien ook wel), maar bij de eerste twee gaat het over weg die ze afleggen, de levenswandel die ze volgen. Zij zetten hun vermogen in op de goede weg. De weg van de Thora. Maar die derde, die vlucht weg, of steekt zijn kop in het zand.
Die eerste twee knechten die zetten het werk van hun heer voort. Ze gaan op de juiste weg. Ze krijgen het vertrouwen van hun Heer. Ze leven uit het vertrouwen op God en dat maakt hun leven vruchtbaar. De derde knecht wordt gegrepen door de angst, hij vertrouwt het zaakje niet. Hij vat het geschenk dat hij heeft gekregen van zijn Heer niet op als een mogelijkheid, een gave, een bruidsschat, nee hij ervaart het als een loden last, een schuld die hij moet inlossen, en daar handelt hij naar.
Hij denkt nog in het oude principe. Hij gelooft nog niet in het koninkrijk. Hij denkt nog dat macht uiteindelijk de doorslag geeft. Dát is niet de weg die Jezus zal gaan, dat zullen de laatste hoofdstukken van het Evangelie volgens Matteüs maar al te schrijnend laten zien. Die gedachtegang, dat geld en macht en wantrouwen en eigen belang dat dat de doorslag zal gegeven, die gedachtegang wordt in deze gelijkenis eruit gegooid. In de uiterste duisternis. Want het licht, het licht schijnt ergens anders. Gods weg gaat via een andere route.

Dat is de vraag die deze gelijkenis stelt aan ons.
Welke weg gaan wij. Waar loopt de weg van de Thora?
Delen we van de vreugde die in ons is?
Delen we van ons geloof in God die er door dik en dun voor ons is, zelfs door lijden en dood heen.
Durven wij het aan tegen macht en ambitie verzoening, een boodschap van verbinding en liefde te zetten?
James Talarico durfde het. En won als eerste Democraat in jaren een Senaatszetel in Texas. Hij verketterde zijn corrupte tegenstrever niet, nee hij wilde met hem het gesprek aan gaan. Hij zocht verbinding in plaats van verwijdering.
Die studenten in Servië kregen geen zendtijd op de staatstelevisie, ze werden op allerlei manieren tegen gewekt door de zittende macht. Niemand geloofde dat ze zouden winnen, en zie daar, er waait een nieuwe wind door Servië.
Natuurlijk, er zijn zoveel voorbeelden van het tegenovergestelde, maar het kan dus wel. Mensen meekrijgen op de weg van liefde en kwetsbaarheid. Op de weg waar je oog houdt op het kleine en onaanzienlijk. Het kan dus wel leven uit al die schatten die de bijbel en de traditie en het leven van Jezus ons voorhoudt en ze delen met wie het maar horen wil.

Zo worden wij opgeroepen mensen van de weg te zijn. Mensen die leven in het spoor van Jezus. Mensen die zich houden aan de Thora, op Gods bedoeling met zijn schepping
Over die weg heeft Jesaja het als hij zegt:
Ik ben de HEER, jullie God, die jullie onderricht in je eigen belang, die jullie leidt op de weg die je gaat.
Luisterde je maar naar mijn geboden, dan zou je vrede zijn als een rivier, en je gerechtigheid als de golven van de zee.
Die weg, de weg van de Thora, de weg die profeten schilderden en die Jezus tot het einde toe ging.
Die weg leidt tot het eeuwige leven. Op die weg verzamel je je schatten in de hemel.
Op die weg mag je in vertrouwen gaan met alles wat je voor onderweg hebt ontvangen en zal ontvangen.
Leef uit die schat. Of hij nu 1, 2 of 5 talenten zwaar is. Amen

- Muzikaal intermezzo

ANTWOORD

- Lied: ‘Toch overwint eens de genade’ (Lied 755)
- Dankgebed en voorbeden, stil gebed, Onze Vader
- Collecte
  Aankondiging doelen:
  Gelegenheid tot geven via de QR-code of de appostelapp
  Dankgebed over de gaven

GAAN

- Slotlied ‘Geprezen zij God! Gij engelenkoor’ (Lied 150a: 1, 2 en 3)
- Zegen